

Bioforsk Rapport

Vol. 8 Nr. 58 2013

Innlandsfisketurisme i Troms- mulighetsanalyse

Forprosjekt; status, muligheter, utfordringer og
tiltak

Lise Haug

Bioforsk Nord Holt

www.bioforsk.no

Hovedkontor/Head office
Frederik A. Dahls vei 20
N-1432 Ås
Tel.: (+47) 40 60 41 00
post@bioforsk.no

Bioforsk Nord
Bioforsk Nord Holt
Holtveien 66
9269 Tromsø
Tel.: (+47) 40 60 41 00
lise.haug@bioforsk.no

Tittel/Title:

Innlandsfisketurisme i Troms - mulighetsanalyse

Forfatter(e)/ Author(s):

Lise Haug

<i>Dato/Date:</i> 02.04.13	<i>Tilgjengelighet/ Availability:</i> Åpen	<i>Prosjekt nr./Project No.:</i> 160148	<i>Saksnr./ Archive No.:</i> 2011/312
<i>Rapport nr./Report No.:</i> Vol. 8 Nr. 58 2013	<i>ISBN-nr./ISBN-no:</i> ISBN: 978-82-17-01080-7	<i>Antall sider/Number of pages:</i> 33	<i>Antall vedlegg/Number of appendices:</i>

<i>Oppdragsgiver/Employer:</i> Troms fylkeskommune, Fylkesmannen i Troms	<i>Kontaktperson/Contact person:</i> Lise Haug
---	---

<i>Stikkord/Keywords:</i> Innlandsfisk, turisme, næringsutvikling,	<i>Fagområde/Field of work:</i>
---	---------------------------------

<i>Sammendrag:</i>

<i>Summary:</i>

<i>Land/Country:</i>	Norge
<i>Fylke/County:</i>	Troms
<i>Kommune/Municipality:</i>	Tromsø
<i>Sted/Lokalitet:</i>	Holt

Godkjent / Approved

Prosjektleder / Project leader

.....
Navn/name

.....
Navn/name

Innhold

1. Sammendrag	6
2. Innledning	8
2.1 Bakgrunn	8
2.2 Mål	9
2.3 Aktiviteter og metoder	10
3. Troms fylke	13
4. Strategier og tiltak	14
4.1 Nye byggesteiner i nord - Neste trinn i Regjeringens nordområdestrategi (2009)	14
4.2 Nasjonal reiselivsstrategi "Verdifulle Opplevelser" (2007)	14
4.3 Fylkesplan for Troms 2010-2013	14
4.4 Utviklingsprogram for Grønt reiseliv	15
4.5 Strategisk Næringsplan for Tromsøregionen 2008-2018	16
5. Innlandsfiskeressurser i Troms	18
5.1 Aktuelle arter for innlandsfisketurisme i Norge	18
5.2 Innlandsfiskeressursene i Troms	19
5.3 Aktuelle arter for fisketurisme i Troms	22
6. Oppsummering fra seminaret	24
6.1 utfordringer:	25
6.2 Hva skal til for å lykkes? - suksesskriterier:	25
6.3 Innspill til tiltak/forslag til prosjekt:	25
7. Næringsaktører i Troms	27
7.1 Oversikt bedrifter	27
7.2 Beskrivelse av bedriftene	27
8. utfordringer og muligheter	29
9. Tiltak og prosjektutvikling	32
10. Referenser	33

Forord

Dette forprosjektet er satt i gang med bakgrunn i et behov for tiltak som kan bidra til næringsutvikling og økt verdiskaping i Troms. Innlandsfisketurisme er foreslått som et viktig bidrag for å styrke naturbasert næringsutvikling.

Viktige spørsmål er om det er grunnlag for innlandsfiskeaktiviteter knyttet til reiselivet i Troms og i så fall hva er mulighetene og hva må gjøres av tiltak.

Bioforsk Nord er et av åtte senter i Bioforsk med kompetanse innen landbruk, matproduksjon, miljø og ressursforvaltning, og er tillagt nasjonale oppgaver knyttet til bruk og utnytting av ferskvannsfisk jfr. Stortingsmelding 19 (1999-2000). Sentrale oppgaver er kompetanse- og kunnskapsutvikling, nettverksbygging, etablering av arenaer, samt prosjektutvikling.

Forprosjektet har mottatt finansiell støtte fra Fylkesmannen i Troms og Troms fylkeskommune. Vi takker for støtten. I tillegg har Bioforsk bidratt med en egenandel.

Vi vil takke alle aktører som har stilt opp på intervjuer og gjennom dette bidratt med nyttig informasjon.

Tromsø, 2. april 2013

1. Sammendrag

Det er behov for igangsetting av tiltak som kan bidra til næringsutvikling og økt verdiskaping i Troms. Innlandsfisketurisme er foreslått som et viktig bidrag for å styrke naturbasert næringsutvikling.

Vi ønsker med dette forprosjektet å undersøke mulighetene for utvikling av Troms til en ettertraktet destinasjon for innlandsfisketurisme. Økt konkurranse med andre nasjoner og større krav til bruk av naturen gjør at det er nødvendig med kompetanseoppbygging og tilrettelegging innen alle ledd i verdikjeden. Målet med dette prosjektet er derfor å legge grunnlag for et næringsrettet FoU- og kompetansebyggende hovedprosjekt. På sikt vil dette kunne bidra til utvikling av en bærekraftig næring basert på innlandsfisketurisme i Troms fylke. Målgruppen for prosjektet er i hovedsak næringsaktører og grunneiere, samt virkemiddelapparatet, forvaltningen og FoU-institusjoner. Prosjektet startet opp i august 2012 og ble avsluttet i mars 2013.

For å få en god oversikt over status, potensial og hovedutfordringer i næringen er følgende aktiviteter gjennomført:

- a) Kartlegging av politiske strategiske planer og tiltak med relevans for innlandsfisketurisme.
- b) Kartlegging av næringsaktører med hensikt å få en oversikt over hvem og hvor mange som holder på med aktiviteter knyttet til innlandsfisketurisme.
- c) Gjennomføring av et seminar "Innlandsfisketurisme i Troms - Hva skal til for å lykkes". Hensikten med seminaret var å diskutere ressursgrunnlaget, overordnede utfordringer, og ulike aktiviteter og tiltak med aktører innen næringen.
- d) Gjennomføring av en spørreundersøkelse blant næringsaktører for å få bedre innsikt i innlandsfisketurismens form og omfang, samt å få kartlagt hvilke utfordringer næringen har.

Innlandsfisketurisme er per dags dato en liten næring i Troms fylke. Det er kartlagt 12 aktører der innlandsfiske inngår som et element i bedriftens virksomhet i kommersielt øyemed. Aktiviteter knyttet til innlandsfisk utgjør under 60 % av bedriftenes virksomhet og antall årsverk er stort sett færre enn to. Dette er derfor en marginal næring i Troms. Det er nå imidlertid flere nye aktører som vurderer innlandsfiske som et element innenfor bedriften.

Fra resultater i prosjektet vurderes innlandsfisketurisme å ha et utviklingspotensial i Troms. Dette sett i lys av at det er få aktører og store og populære ferskvannsressurser, først og fremst ørret og røye. Gjedde og harr forekommer sparsomt i fylket og vil derfor kun være av betydning for enkeltaktører i noen regioner. Med fokus på det brede tilbud av natur- og kulturbaserte opplevelser i regionen, vil Troms stå sterkt i konkurransen om tilreisende. Dette vil styrke en satsing på innlandsfisketurisme ytterligere.

Dette forutsetter imidlertid at en del utfordringer må løses, da mange av disse er til hinder for en videreutvikling av næringen. Eksempler på dette er; varierende eller ukjent fiskekvalitet, lav lønnsomhet, begrensinger knyttet til forvaltning, bruksrettigheter, mangelfullt engasjement blant grunneiere og liten grad av tilrettelegging.

Mulighetene for å sette i gang tiltak er vurdert utfra aktørenes interesse/eget ønske, områdets potensial utfra muligheter for samarbeid med andre aktører, fiskeressurser og generell infrastruktur. Som følge av prosjektet er det innvilget et VRI-prosjekt knyttet til ett vassdrag i Kvæningen kommune. Videre er følgende forslag til tiltak/prosjekter under utarbeidelse:

- a) Samarbeidsprosjekt Bardu
- b) Vinteropplevelser - isfiske
- c) Fiskeribiologiske undersøkelser og tilrettelegging av ressurser
- d) mobiliseringsprosjekt.

Avslutningsvis konkluderes det med at prosjektet har bidratt til at man har fått en god oversikt over næringen. Prosjektet har også bidratt til igangsetting av flere tiltak som et ledd i å utvikle næringen i positiv retning.

2. Innledning

2.1 Bakgrunn

Politiske målsetninger om økt verdiskaping og opprettholdelse av bosetting i distriktene krever en allsidig bruk av distriktenes ressurser. Troms har et stort behov for igangsetting av tiltak som kan bidra til næringsutvikling og økt verdiskaping.

Statlige satsinger, samt pågående forskningsaktivitet, viser at innlandsfiske har et potensial og at det samtidig er behov for FoU-virksomhet og kompetansehevende tiltak innenfor dette feltet. Stortinget har vedtatt en landbrukspolitikk hvor innlandsfiske er noe av grunnlaget for å skape næringsutvikling, arbeidsplasser og inntektsmuligheter i distriktene. På bakgrunn av dette har Landbruks- og matdepartementet fremmet en handlingsplan for innlandsfisk (2006). I denne planen er reiselivet i nord utpekt til å ha særlige fortrinn og behov i forhold til andre næringer og er et stort satsingsområde innenfor regjeringens nordområdesatsing (Forskningsrådets program "Forskningsløft Nord").

I Norge generelt har omsetning av jakt, innlandsfiske og laksefiske økt fra 3,070 til 3,589 milliarder kroner (17 %) i perioden 2003 til 2009. Innlandsfiske har vist desidert størst vekst med 52 % i perioden og er generelt inne i en spennende og positiv utvikling. Potensiell omsetning av jakt og fiske er vurdert til å være 5,9 milliarder kroner innen 2020. I tillegg kommer utstyrsmarkedet og andre ringvirkninger turisme har i lokalsamfunnet. Også dette utgjør betydelige verdier (Handlingsplan for innlandsfisk. LMD. 2006)

Nord-Norge har hatt en raskere vekst i antall besøkende, målt i antall ferie- og fritidsgjester enn resten av landet (Strategi for å styrke nordnorsk reiseliv, Kommunal- og regionaldepartementet, 19.07. 2011). Når det gjelder naturbaserte opplevelser i Norge har nettportalen inatur.no registrert en omsetningsvekst på 42 prosent siden 2009 (Nationen 04.10.2012).

Troms fylke har gode forutsetninger gjennom god infrastruktur og en natur som kan tilby fantastiske fiske- og naturopplevelser. Reiseliv er et satsningsområde i fylket og Innlandsfisketurisme vil naturlig kunne inngå som et viktig element innenfor denne reiselivssatsingen.

Tidsskriftet Ottar nr. 273(2008), er dedikert ferskvannsfisk, og nedenfor gjengis en dekkende beskrivelse av den nordnorske ferskvannssressursen gitt av Per-Arne Amundsen og Roar Kristoffersen fra Universitetet i Tromsø.

«Nord-Norge har store ferskvannssressurser og rike forekomster av ferskvannsfisk. Interessen for fiske i ferskvann er stor, og sportsfiske er en av landets mest utbredte hobbyer. Tradisjonelt husholdningsfiske har gått noe tilbake under ferdigmatens inntog i butikkene men næringsfiske er i økning, blant annet rettet mot gourmetmat og nisjeprodukter fra naturlige råvarer. Fiskeressursene i ferskvann er likevel ofte underutnyttet, ikke minst i Nord-Norge der mange vatn nærmeste ligger brakk. Potensialet er derfor stort for økt rekreasjons- og næringsfiske, og særlig kanskje for utvikling av opplevelse turisme knyttet til fritidsfiske i vann og elver»

Det er viktig å få kartlagt aktørene innenfor innlandsfisketurisme i Troms. Per i dag har vi kun en mangelfull oversikt. Økt konkurranse med andre nasjoner og større krav til bruk av naturen gjør det nødvendig med kompetanseoppbygging og tilrettelegging innen alle ledd i verdikjeden.

Vi ønsker med dette forprosjektet å undersøke mulighetene for utvikling av Troms som en ettertraktet destinasjon for innlandsfisketurisme og legge grunnlag for et næringsrettet FOU- og kompetansebyggende hovedprosjekt.

Røyefiske på Altevann. (Foto: Fjellguiden Altevann).

2.2 Mål

Overordnet mål

Det overordnede målet er å utvikle en bærekraftig næring i Troms basert på innlandsfisketurisme.

Formål

Formålet med prosjektet er å danne grunnlag for et næringsrettet FoU- og kompetansebyggende hovedprosjekt.

Resultatmål

- 1) Oversikt næringsaktører
- 2) Beskrivelse av næringen
- 3) Spesifisering av tiltak

Målgruppe

Målgruppen for prosjektet er i hovedsak næringsaktører og grunneiere, samt virkemiddelapparatet, forvaltningen og FoU-institusjoner.

I denne studien har vi definert innlandsfiskeaktører som næringsaktører som i en eller annen form kan tilby aktiviteter/produkter der innlandsfiske inngår som et element i kommersielt øyemed. Med innlandsfisk mener vi artene ørret, røye, gjedde, harr, abbor, sik og lake. Laks, sjørørret og sjørøye er ikke inkludert.

2.3 Aktiviteter og metoder

Prosjektet startet opp i august 2012 og ble avsluttet i mars 2013.

Det er foretatt en kartlegging av næringen for å gi kunnskapsgrunnlag for vurdering av nødvendige tiltak og aktiviteter. Det var i utgangspunktet planlagt at dette forprosjektet skulle legge grunnlag for ett næringsrettet FOU- og kompetansebyggende hovedprosjekt. Tidlig i prosjektet ble det imidlertid vurdert som mer hensiktsmessig å sikte seg inn på flere og ulike næringsrettede tiltak. Dette på bakgrunn av et lavt antall aktører og store ulikheter i omfanget av innlandsfiskeaktiviteter. I tillegg er det store forskjeller fra region til region. Det er derfor mer hensiktsmessig å utvikle enkelttiltak mot enkeltaktører samt flere fellestiltak rettet mot spesifikke aktører og/eller regioner.

I prosjektet er følgende aktiviteter gjennomført:

- e) Kartlegging av politiske strategiske planer og tiltak med relevans for innlandsfisketurisme
- f) Kartlegging av næringsaktører
- g) Gjennomføring av et seminar "Innlandsfisketurisme i Troms - Hva skal til for å lykkes"
- h) Gjennomføring av en spørreundersøkelse blant næringsaktører
- i) Prosjektutvikling

a) Beskrivelse av politiske strategiske planer og tiltak

Informasjon om strategiske planer er hentet direkte fra strategiplaner og dokumenter på intranett.

b) Kartlegging av næringsaktører

Kartleggingen av aktører har foregått kontinuerlig i hele prosjektperioden.

Det eksisterer per i dag ikke noen fullstendig og oppdatert oversikt over næringsaktører innen innlandsfisketurisme i Troms. I prosjektet har en derfor vært nødt til å foreta en kartlegging for å skaffe seg denne oversikten.

Oversikten over næringsaktører i dette prosjektet er fremskaffet bl.a. gjennom:

- Nettportalene; www.fiskinginorge.no, www.dintur.no, www.inatur.no, www.visit troms.no, og www.visitbardu.no.
- De fleste kommunene i Troms er kontaktet per telefon eller e-post for å få en ytterligere oversikt over både etablerte, og eventuelle etablerere eller

bedrifter som går med tanker om å utvide tilbudet til å inkludere innlandsfisk.

- Det pågående prosjektet «Grønt reiseliv - Bygdeturisme» har gjennomført en spørreundersøkelse blant gårdbrukere som mottar produksjonsstøtte (antall 160) for å kartlegge bl.a. tilleggsaktiviteter. Denne listen har vi også tatt utgangspunkt i under kartleggingen.
- Innovasjon Norge har vært behjelpelig med å gi en oversikt over reiselivsbedrifter generelt i Troms.
- Tips fra næringsaktører.

Vi regner med at vi ikke har klart å få med alle aktuelle bedrifter fra Troms i denne undersøkelsen, men at vi allikevel gjennom de gjennomførte intervjuene har klart å danne oss et bilde av hvordan næringen drives, og hvilke muligheter og utfordringer som finnes.

c) Gjennomføring av et seminar "Innlandsfisketurisme i Troms - Hva skal til for å lykkes"

Planlegging av seminaret startet ved oppstart av prosjektet. Selve seminaret ble gjennomført en tredjedel inn i prosjektperioden.

I forkant av seminaret ble aktører, næringsorganisasjoner, interesseorganisasjoner, virkemiddelapparatet, ulike forum, markedskanaler m.fl. kontakter over telefon og informert om det planlagte seminaret. I tillegg ble det sendt ut et enkelt spørreskjema per e-post til totalt 10 aktører bl.a. for å få inn forslag til møtetema. Endelig invitasjon med vedlagt program ble også sendt ut per e-post. Bondelaget og småbrukarlaget, samt Hanen, NJFF m.fl. har også vært behjelpelige med å distribuere invitasjonen. Invitasjon til møtet er dessuten lagt ut på Bioforsk sin hjemmeside og på Facebook. I etterkant av seminaret ble det laget en kort oppsummering av møtet som ble sendt ut til deltakerne. Oppsummeringen ble også lagt ut på hjemmesiden til Bioforsk. Resultater fra idédugnaden ble videre brukt i arbeidet med å definere ulike tiltak.

d) Gjennomføring av en spørreundersøkelse blant næringsaktører

Spørreundersøkelsen ble gjennomført i to runder, en i forkant av seminaret og en mer omfattende runde i 2013.

Spørreundersøkelsen blant næringsaktører ble gjennomført for å få en større innsikt/klarhet i omfanget av innlandsfiske og ikke minst hvilke utfordringer som foreligger.

I første omgang ble det sendt ut et enkelt spørreskjema til totalt 10 aktører (i forkant av seminaret). På bakgrunn av liten respons ble det lengre ut i prosjektperioden gjennomført en større og mer dyptgående spørreundersøkelse,

denne gang over telefon. Som underlag til intervjuene ble det utarbeidet et spørreskjema med spørsmål knyttet til følgende hovedtema:

- a) generelt om bedriften
- b) produktet innlandsfisk / tilbud/ aktiviteter /kvalitet
- c) infrastruktur
- d) markedsføring og salg
- e) kompetanse og tiltak.

Totalt 20 antall bedrifter er intervjuet, derav;

- 7 bedrifter som i en eller annen form kan tilby aktiviteter/produkter der innlandsfiske inngår som et element i kommersielt øyemed.
- næringsaktører som er markedsført i ulike nettportaler og websider med en tilknytning til innlandsfisk i form av å ha et tilbud tilgjengelig gjennom andre aktører, generell henvisning til andre aktører eller fiskevann i nærheten av bedriften (kortsalg).
- Aktører med planer innenfor innlandsfiske
- Aktører som tidligere har hatt et tilbud innenfor innlandsfiske

I tillegg til intervjuene har en supplert studien med informasjon fra bedriftenes hjemmesider.

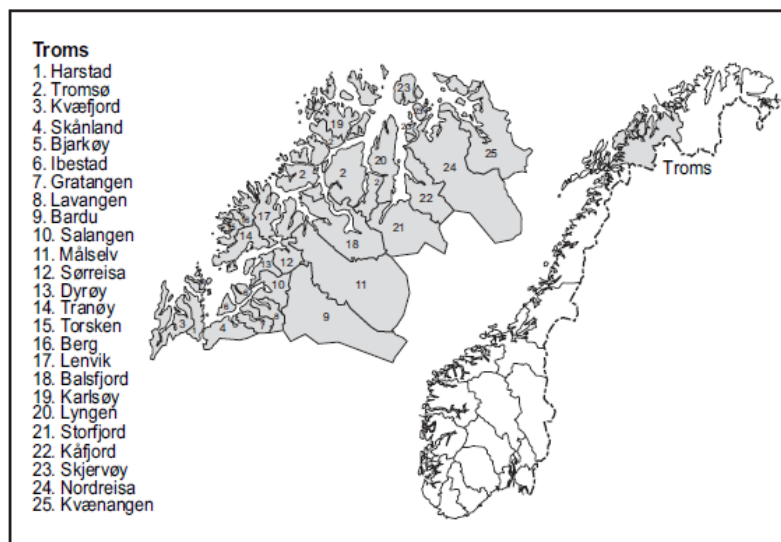
e) **Prosjektutvikling**

Resultater fra spørreundersøkelsen i sin helhet er lagt til grunn for utarbeidelse av konkrete næringsrettede tiltak. Muligheter for å sette i gang tiltak er vurdert utfra aktørenes interesse/eget ønske, områdets potensial utfra muligheter for samarbeid med andre aktører, fiskeressursen og generell infrastruktur.

3. Troms fylke

Troms er et stort fylke på 26 000 km² og det bor bare omlag 155 000 innbyggere i fylket. Fylket består av 24 kommuner, hvor Tromsø med sine nesten 66 000 innbyggere er den mest folkerike. Bykommunene Harstad, Lenvik og Tromsø bosetter om lag 2/3 av befolkningen i Troms.

Det er lite tung industri i Troms. Mesteparten av industrien er knyttet til havet hvor oppdrettsnæringen står sentralt. Også jordbruk har fortsatt en sentral plass. Høyteknologiske og forskningsbaserte næringer vokser imidlertid. I byene er mange sysselsatt i servicenæringer og offentlig tjenesteyting. Næringslivet i Troms blir stadig mer integrert i den globale økonomien, noe som har sammenheng med at de nye næringene langt på vei er eksportnæringer. Dermed blir næringslivet i stadig større grad avhengig av globale markeder og internasjonale konjunkturer (www.troms.kommune.no).

Lokalisering av de enkelte kommunene i Troms. I alt 24 kommuner da Harstad kommune og Bjarkøy kommune ble sammenslått i 2013.

Kultur-, reiselivs- og opplevelsesnæringene er blant de hurtigst voksende næringene nasjonalt og internasjonalt. Innenfor reiseliv var det en vekst på 7 % i Troms i 2007, mens man på landsbasis anslår en årlig vekst innenfor kulturnæringene på om lag 5 %. Det tradisjonelle reisemønsteret er i endring; fra pakketurer med Nordkapp som mål til individuelt reisende. Trendene viser at stadig flere reisende ønsker naturopplevelser basert på lokal kultur, mat og tradisjon. Tromsø by er innfallsporten for tilreisende med fly og båt noe som gir omlandet et stort potensial. Med fokus på det brede tilbudet av natur- og kulturbaserte opplevelser i regionen, vil vi stå sterkt i konkurransen om tilreisende. Regionen kan kombinere det urbane med mer ekstreme opplevelser på fjorder, vidder og fjell (Strategisk Næringsplan for Tromsøregionen, 2008-2018).

4. Strategier og tiltak

I følgende avsnitt gis en oversikt over ulike strategiske planer med relevans for innlandsfisketurisme i Troms Fylke.

4.1 Nye byggesteiner i nord - Neste trinn i Regjeringens nordområdestrategi (2009)

I regjeringens nordområdestrategi "Nye byggesteiner i nord" er reiseliv trukket fram som veldig viktig i forhold til landbasert næringsutvikling i nord.

"Reiseliv har et betydelig verdiskapingspotensial, og fremheves ofte som ett av nordområdenes viktige komparative fortrinn i fremtidig næringsutvikling. Nordområdene er en region med stor kulturell variasjon og store og verdifulle naturområder egnet for opplevelsesturisme".

4.2 Nasjonal reiselivsstrategi "Verdifulle Opplevelser" (2007)

I denne nasjonale reiselivsstrategien, fastsetter regjeringen sine mål for, og satsinger i reiselivsnæringene. Regjeringens visjon for reiselivsstrategien:

"Reiselivsnæringen må ta steget fra å produsere tradisjonelle reiselivsprodukter til å samarbeide om å skape helhetlige opplevelsesprodukter som inkluderer kultur, mat, historie, natur og aktiviteter i tillegg til transport og overnatting. Vår visjon er at vi, gjennom å tilby verdifulle opplevelser, skal skape verdier for de besøkende, bedriften, de ansatte, lokalsamfunn, miljøet og fellesskapet. Dette skal bidra til økt verdiskapning innen reiseliv i Norge".

4.3 Fylkesplan for Troms 2010-2013

I Fylkesplan 2010-2013 er opplevelsesnæringene nevnt som et satsningsområde: og følgende er beskrevet i planen:

[Delmål:

Opplevelsesnæringene skal bidra til lokal vekst og verdiskapning i hele fylket.

...De viktigste utfordringene innen reiselivsnæringen er å øke samarbeidet mellom aktørene og kvaliteten på produktene for å skape sterke destinasjoner. En forutsetning for gode produkter er tilgang på kvalifisert personell. Lokal forankring er viktig. Lokalbefolkningen har kunnskap om eget bosted og ressurser, men kompetansen på å være vertskap må styrkes. Reiselivsnæringen er avhengig av god infrastruktur på transportsiden og godt samordnet kollektivtilbud. Det er en utfordring for reiselivsnæringen å kunne tilby produkter gjennom hele året ved å utvide sesongen vår og høst og i økt grad kunne

tilby produkter til vinterturister. Troms har et rikt kulturtilbud som i økt grad vil kunne lokke nye turister til fylket og gi et bredere innhold til eksisterende reiselivsaktiviteter. Samisk kultur og det etniske mangfoldet i fylket vil også kunne utgjøre et verdifullt bidrag innen reiselivsnæringen....

Målene skal oppnås ved å

- legge til rette for videreutvikling av kompetanse innen reiselivsnæringen*
- arbeide for nyrekruttering av unge til reiselivsnæringen i distriktene*
- satse på samferdsel og infrastruktur som legger til rette for næringsutvikling innen reiseliv*
- styrke markedsføringen av landsdelen gjennom Nordnorsk reiseliv AS*
- styrke produktutviklingen gjennom økt kvalitet, samarbeid og bedre tilgjengelighet....]*

4.4 Utviklingsprogram for Grønt reiseliv

Utviklingsprogrammet for grønt reiseliv skal bidra til at reiselivsrettede aktiviteter knyttet til gårdsbruk skal bli mer lønnsomme og er en del av regjeringens distriktpolitikk. I programbeskrivelsen står bl.a. følgende:

[...En del av Regjeringens politikk er å skape levedyktige distrikter, utvikle et bærekraftig reiseliv og at Norge skal fylles med verdifulle opplevelser. Verdifulle for norsk reiselivsnæring i form av økonomisk bærekraftige bedrifter, og verdifulle for turistene i form av unike naturopplevelser. Det grønne, bygdebaserte reiselivet er bygget på nærhet til natur, kulturlandskap, tradisjonell mat og kultur, og ivaretar disse elementene på en bærekraftig måte...

Utviklingsprogrammet skal bidra til å videreutvikle de ressurser som gården og bygda rår over. Med Grønt reiseliv menes her at bruken av natur- og kulturressurser skal skje på en bærekraftig måte, og at utviklingen av reiselivsproduktet i stor grad skal bygge på lokal kultur og tradisjoner kombinert med kunnskap om markedet...

Målet med programmet er «Økt verdiskaping og bedriftsøkonomisk lønnsomhet basert på aktivitetsbaserte natur- og kulturopplevelser i kombinasjon med lokal mat, kultur og tradisjoner.»

Hovedmålet har forankring i Landbruks- og matdepartementets strategi for næringsutvikling 2007-2009 "Ta landet i bruk!". Hovedmålet er videre formulert i samarbeid med, og forankret hos, relevante næringsorganisasjoner....

I henhold til målsettingen for utviklingsprogrammet er fire tiltaksområder definert:

- Produktutvikling*
- Kompetanseutvikling*
- Markedsføring*
- Samarbeid, nettverk og allianser.....]*

4.5 Strategisk Næringsplan for Tromsøregionen 2008-2018

I Strategisk Næringsplan for Tromsøregionen¹ er kultur, reiseliv og opplevelsesnæringene (KRO) utpekt som ett av tre satsingsområder. De to andre er mat fra hav og land, samt energi.

Hovedmål for kultur, reiseliv og opplevelse er «*Tromsø-regionen skal levere innovative og kvalitetsriktige opplevelser for tilreisende og fastboende hele året*»

Nedenfor gjengis resultater fra en overordnet analyse som næringsplanen er basert på (gjengitt fra plandokumentet).

Styrker

- *En region som begynner å bli sammensveiset og samarbeidende*
- *Mangfoldig og særegen natur*
- *God plass, ro og fred*
- *Etablerte kulturinstitusjoner med internasjonal appell*
- *Tradisjonell kulturell møteplass*
- *Ungt, potent og nyskapende miljø med internasjonalt nettverk*
- *God digital infrastruktur*

Svakheter

- *Fortsatt store sesongvariasjoner*
- *Omdømme bygget på stereotypier og fordommer*
- *Manglende informasjonsmateriell og få "veivisere"*
- *Dårlig fungerende overordnet organisering*
- *Mangel på reiselivsrelatert infrastruktur*
- *Rot og eierløst avfall, dårlig utbygd avfallshåndtering og manglende kontroll og pålegg*
- *Arealer er båndlagte og strengt regulert*
- *Udokumentert kvalitet*
- *Svak innovasjon på produksiden og kompetansesprekk i næringen*
- *Aktørene er små og fragmentert*
- *Manglende fokus på kommersialisering og profesjonalisering*

Muligheter

- *Internettilgang vil skape større markedsmuligheter for aktørene*
- *Økt hyttebygging vil skape mer forutsigbarhet, redusere sesongsvingninger og gi mer stabile besøkstall*
- *Urealisert marked spesielt i England, Russland og Sentral-Europa*
- *Fotturer, sykkelturner og spesialiserte naturopplevelser*
- *Urealisert potensial innenfor kulturopplevelser*
- *Muligheter for sterkere finansierings- og virkemiddelordninger*
- *gjennom blant annet fondsoppbygning*
- *Tromsø som snuhavn for cruisetrafikken i nordområdene*

¹ Omfatter kommunene Balsfjord, Karlsøy, Lyngen, Storfjord, Kåfjord, Nordreisa, Skjervøy og Kvænangen

Trusler

- *Klimavoter vil føre til dyrere innreiser*
- *Konkurransen om oppmerksomhet med andre områder*
- *Klimaendringer*
- *Fraflytting, små og sårbare miljø*

I denne næringsplan er det også foreslått følgende 4 tiltak for å nå målet. Disse gjengis nedenfor da de vil være relevante i det videre arbeidet med innlandsfisketurisme.

1. Intensivere satsingen på produktutvikling, innovasjon, profesjonalisering, sertifisering og kompetanseheving

Handling:

- *Jobbe for å øke innovasjon innenfor reiseliv og kulturnæringen*
- *Fremme arbeid for felles standarder innen guiding*
- *Etablere en felles ordning for kvalitetsmåling og -merking*
- *Styrke opplevelser innen lokal matkultur*
- *Støtte FoU-relatert arbeid og grunnopplæring innen næringene*
- *Støtte opp under eksisterende aktører som har internasjonalt • potensial*

2. Videreutvikle organisering, samarbeid og dialog i og mellom næringene

Handling:

- *Utvikle en felles organisering av ressurser; ansatte og frivillige etter høy- og lavsesong*
- *Etablere møteplasser for opplevelser og markedsføre disse riktig*
- *Samarbeide for en felles omdømme- og merkevarebygging i Nord-Norge*
- *Jobbe for en tett kobling med statlige og fylkeskommunale satsninger*

3. Bedre den reiselivsmessige infrastrukturen

Handling:

- *Utvikle en felles portal for markedsføring og booking*
- *Oppdatere og utbedre skilting og merking*
- *Planlegge og bygge ut avfallshåndtering og renovasjon*
- *Støtte opp under konseptet om Tromsø som snuhavn for cruisetrafikk*

4. Utvikle kommunenes roller, oppgaver og ansvar for reiselivs- og kulturnæringen

Handling:

- *Besørge en arealhåndtering som tar hensyn til næringen*
- *Støtteordninger må bygges opp og baseres på langsiktighet og forutsigbarhet*
- *Effektivisering, behandlingstid og service kan forbedres*
- *Fokusere og stille krav til vertskapsrollen til kommunene og befolkningen*
- *Attraktive lokalsamfunn for ungdom må utvikles*

5. Innlandsfiskeressurser i Troms

Et viktig spørsmål er om fiskeressursene i fylket kan danne grunnlag for en økt satsing på innlandsfisketurisme. I turismesammenheng vil det være viktig å kjenne til den generelle utbredelsen til de aktuelle artene, ikke minst i forhold til markedet og det generelle konkurransebildet (dagens og evt. fremtidens). Generelt i Norge anses ørret, røye, harr og gjedde å ha potensial i fisketurismesammenheng (Aas, Ø. & Dervo, B. 2010). Nedenfor presenteres derfor den generelle utbredelsen (se figur i tillegg) og noen typiske krav til disse fire arter² før vi går inn mer spesifikt på innlandsfiskeressursene i Troms.

5.1 Aktuelle arter for innlandsfisketurisme i Norge

Ørret. Arten har sin hovedutbredelse i Europas nordlige halvdel, men forekommer i så godt som alle land i Europa så vel som i deler av Asia og Afrika. Den er også med hell overført til Amerika og New Zealand.

Ørret er Norges vanligste og mest utbredte innlandsfisk, og finnes i de fleste områder av landet. Ørreten preges av at den kan leve i mange typer vassdrag, så lenge vannkvaliteten er relativt god og det finnes egnede gytemuligheter. Ørreten er fleksibel og tilpasningsdyktig, og det betyr at den kan ha ulik vekst og kvalitet. (Aas, Ø. & Dervo, B. 2010).

Røye. Røye er den nordligste av alle ferskvannsfiskeartene, en utpreget arktisk fisk da den bare finnes på den nordlige halvkule. Den regnes som sirkumpolar i sin utbredelse, det vil si at den finnes i Canada, på Grønland, Island, og Svalbard, i Skandinavia og Russland.

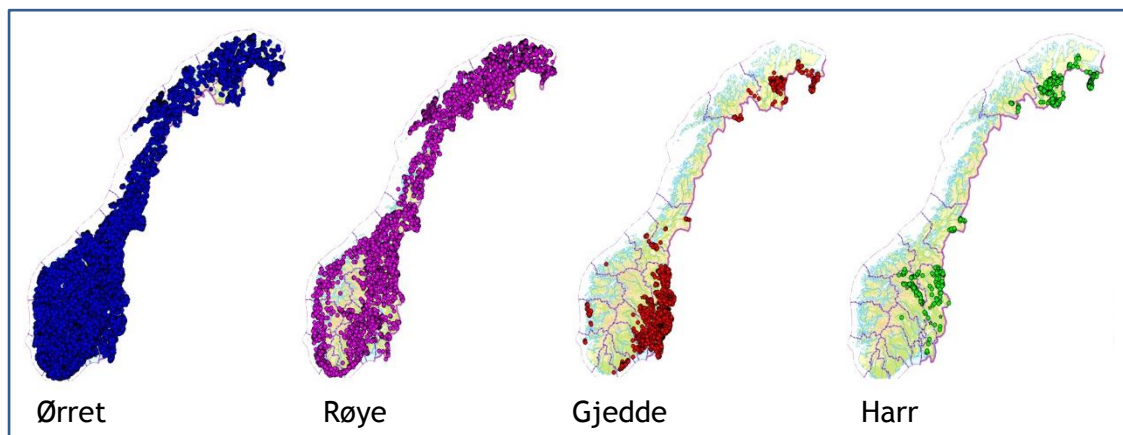
Det er den nest mest utbredde av alle arter i Norge. finnes i innsjøer og elver, særlig nordpå, men også i vann på både Øst- og Vestlandet.

Gjedda. Gjedda finnes i tempererte og arktiske områder i Eurasia og Nord-Amerika. Den liker best grunne innsjøer og stilleflytende elver med mye vegetasjon. Gjedde kan forekomme i områder med brakkvann.

I Norge har gjedde sin hovedutbredelse på Østlandet og i Finnmark. Finnes langs grensen i Troms og i Nord-Trøndelag. I Sør-Trøndelag utsatt noen steder. I Sør-Norge øst for vannskillet fra Femunden og sørover. Finnes i Mjøsa, Randsfjorden, Sperillen, Krødderen, Eikervassdraget og øst for denne linjen. Gjedda finnes i store deler av Vestfold og nedre Telemark samt langs Aust-Agder kysten.

² Kilde www.wikipedia www.snb.no

Harr. Harr er alminnelig på det europeiske kontinent, bortsett fra i Sør-Frankrike, Portugal, Spania, Sør-Italia og Irland. Østover finnes den helt til Uralfjellene. Den er en typisk elvefisk, selv om den forekommer i mange vann og ofte gyter i stille vann. Den er utbredt på Østlandet nord og øst for Oslofjorden. Finnes i Glomma-vassdraget med sideelver, Gudbrandsdalslågen, Rena-vassdraget, Trysielva og Femund. Harr har via Lesjaskogvatnet også kommet over i Rauma. Harr finnes i østlige grensevann i Trøndelag og Nordland. I Troms finnes harr bl.a. i Måselv-vassdraget. I Finnmark har harr en stor utbredelse, spesielt i vann med utspring i Finland og Russland.

Utbredelsesområder i Norge for ørret, røye, gjedde og harr³

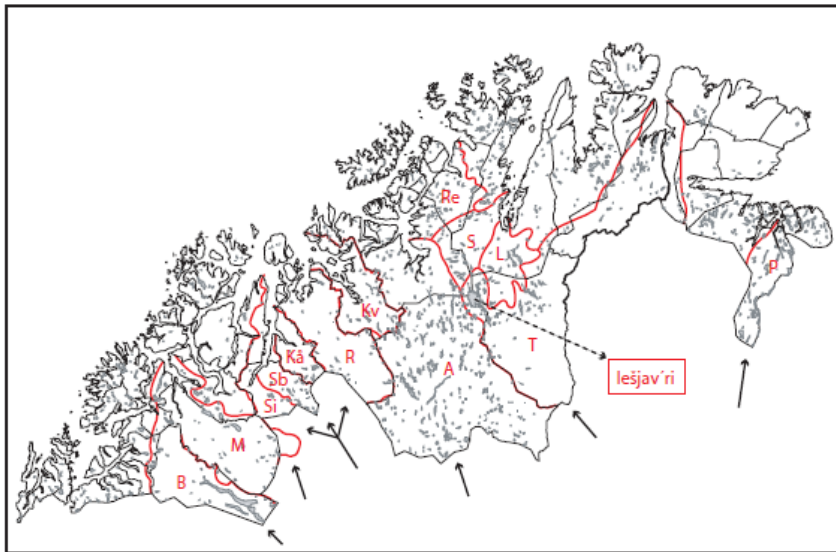
5.2 Innlandsfiskeressursene i Troms

Informasjonen i følgende avsnitt er hentet (forkortet) fra Hesthagen, T. og Østborg, G. 2004. Utbredelse av ferskvannsfisk, naturlige fiskesamfunn og fisketomme vatn i Troms og Finnmark. NINA Oppdragsmelding 805. 1-30. Vi har inkludert de viktigste artene som er beskrevet i studien og som er aktuelle i turismesammenheng og i fritidsfiskesammenheng⁴.

Bardu/Måselv-vassdraget i sørøst er det største vassdraget, med Barduelva og Måselva som hovedelver. Ellers drenerer Signaldal-, Skibotten-, Kåfjord-, Reisa- og Kvænangsvassdraget områder fra øst (figur 2). Troms har 13527 tjern og vatn over 0,25 hektar (2500 m²). Samlet innsjøareal er 88955 hektar (tabell 1). De fleste lokalitetene har et areal på 0,25-1,5 hektar (n=9110). Rundt 1000 vatn og tjern dekker areal på 10-100 hektar, mens ca. 100 lokaliteter har et areal på 100-1000 hektar. Troms har åtte innsjøer større enn 1000 hektar. Altevatt i sørvestlige deler av Barduvassdraget er den største innsjøen i fylket, med 7971 hektar. Altevatt er Norges 11. største innsjø.

³ Kart lastet ned fra <http://blogg.statskog.no/fiske/Lists/Innlegg/Post.aspx?ID=51>

⁴ Andre arter som er nevnt i Hesthagen, T. og Østborg, G. 2004. er Ørekyte, Steinsmett, Karuss, trepigget stingsild, regnbueørret, ål, niøye

Figur 2. Hovedvassdragene i Troms og Finnmark: B=Bardu, M=Målselv, Si=Signaldal, Sb=Skibotten, Kå=Kåfjord, R=Reisa, Kv=Kvænangen, A=Alta, T=Tana, L=Lakselv, S=Stabbursdal, Re= Repparfjord og P=Pasvik. Noen hovedinnvandringsruter for fisk er angitt. Lokaliseringen av lešjavri er vist med piler.

Størrelsesklasser (hektar)	Antall	Areal (hektar)
0,25 - 1,5	9110	5365
1,5 - 10	3277	12227
10 - 100	1028	27169
100 - 1000	104	25132
1000 - 10000	8	19062
Totalt	13572	88955

Utbredelse av fiskearter i Troms

Aure er den vanligste fiskearten i innsjøer i Troms, og er hittil registrert i 934 innsjøer. Den er spesielt tallrik i Balsfjord og Karlsøy kommuner, med henholdsvis 104 og 138 bestander. Aure er også vanlig i høyereliggende strøk av Troms. Kommunene nord og øst for Lyngen; Storfjord, Kåfjord, Skjervøy, Nordreisa og Kvænangen, har svært få naturlige innsjølevende bestander av aure. I dette området forekommer følgelig auren i all hovedsak som resultat av utsettinger.

Røya er også en vanlig innsjølevende fiskeart i Troms, med forekomst i minst 800 innsjøer. Den finnes fra kystnære områder til høyereliggende strøk. Røya er mest tallrik i Målselv og Balsfjord kommuner, med til sammen ca. 150 bestander. I kommunene nord og øst for Lyngen er røya totalt sett dominerende art i innlandsvassdragene.

Harr. I Signaldalvassdraget er det harr i Signaldalelva, Golddajavri og vuolit. Innvandringen av harr til dette vassdraget har skjedd via Kilpisjärvi i Finland. Målselvassdraget har harr i både hovedelva og i flere innsjøer i øvre deler, samt i Lille

Rostavatn og noen mindre tjern i nedre deler av vassdraget (Veltvatn og Solvolltjern i Målselv og nedre Lobola i Fjellfrøsvassdraget).

Gjedde finnes i deler av Bardu/Målselv-, Signaldal- og Reisavassdraget. I Barduvassdraget forekommer den i indre deler, fra Stuora Gamasjavri til Altevatn, samt i Gævdnjajavri og Leinavatn. Det er også gjedde i noen innsjøer på elvestrekningen Stuora Gamasjavri - Altevatn og i et par lokaliteter på myrområdet nord for Leinavatn. Videre er det gjedde i Havgajavri (betyr gjedde på samisk), som drenerer til Divielva. Derimot har ikke gjedda vandret inn i Store Rostavatn, og mangler derfor i den østligste greina av Målselvvassdraget. Signaldalvassdraget har gjedde i Golddajavri og vuolit Golddaluoppa. I Reisavassdraget er det gjedde i Raisjavri og i noen mindre innsjøer i dalen, samt i minst én innsjø på fjellet (Bavdnjalæmsi). Det blir årvisst også tatt gjedde i Reisaelva.

Sik har en svært begrenset utbredelse i Troms, med kjent forekomst i bare fire lokaliteter.

Abbor. Tidlig på 1900-tallet rapporterte Huitfeldt-Kaas (1918) om åtte abborlokaliteter i Lenvik, Bardu og Målselv. Han anså det som sannsynlig at abboren har vandret inn i Troms og Finnmark via overløp fra svenske og finske elver med avløp til Østersjøen. Abborens naturlige utbredelse i fylket er begrenset til Bardu- og Reisavassdraget.

Lake. Finnes i Bardu/Målselv-, Signaldal-, Reisa- og Kvænavassdraget.

Fiskesamfunnene i innsjøer i Troms

For Troms foreligger det opplysninger om fisk fra 1520 innsjøer. Rene aurevatn er dominerende fiskesamfunn, og utgjør ca. 44 % av alle lokaliteter med fisk (n=667). I kystnære kommuner er det registrert aure som eneste fiskeart i 564 innsjøer (Bardu, Målselv, Storfjord, Kåfjord, Nordreisa og Kvænavangen er ikke inkludert). Troms har over 500 rene røyevatn, med en dominans av slike lokaliteter i østlige og høyereliggende kommuner (Bardu, Målselv, Balsfjord, Storfjord, Kåfjord og Nordreisa). Videre har 190 innsjøer både aure og røye, og disse utgjør sammen med rene røye- og aurebestander 90 % av alle fiskesamfunn i Troms. Av andre artskominasjoner (n=157) er ingen spesielt dominerende. Kvænavangen har for eksempel en del innsjøer med røye og lake (n=20). I tillegg har noen innsjøer sik, abbor og lake, som ofte forekommer sammen med røye og aure.

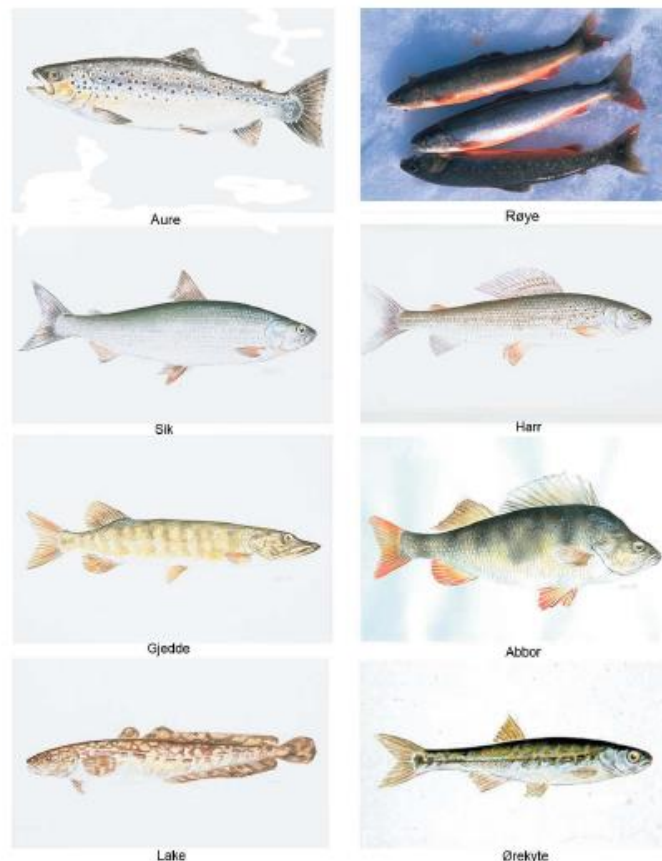
Utsettinger av aure og røye i Troms

I Troms er det rapportert om utsetting eller innførsel av aure i ca. 250 innsjøer. Det utgjør nærmere 30 % av alle registrerte aurebestander med opplysninger om fiskekultivering. Det er stor variasjon mellom de enkelte kommunene m.h.t. antall kultiverte aurebestander. I Kåfjord og Lavangen kommuner er alle aurebestandene enten innført eller kultivert. Dette dreier seg likevel om få bestander. Det har også vært omfattende kultivering med aure i Gratangen og Dyrøy kommuner, med en utsettingsandel på ca. 90 %. I Balsfjord er det rapportert om bare et fåtall kultiverte aurebestander. Hos røye er bare ca. 9 % av bestandene innført (n=67). I Storfjord ble det i 1928 satt ut 1000 yngel laks og 250 yngel sjøaure i et tidligere fisketomt vatn på svensk side, som drenerer

til Signaldalen (Berg 1968). Auren forplantet seg i vatnet, og det er grunn til å tro at den har spredt til norsk side av vassdraget.

Fisketomme lokaliteter i Troms

Det er rapportert om 164 fisketomme lokaliteter i Troms. Dette dreier seg i hovedsak om mindre tjern, og vi kjenner ikke til hvor mange av disse lokalitetene som eventuelt kan opprettholde sjølreproduserende fiskebestander.

De viktigste fiskeartene i innsjøer i Troms og Finnmark. Foto: Børre Dervo, Tegninger: Eldar Oldervøien

5.3 Aktuelle arter for fisketurisme i Troms

Det er god forekomst og stor utbredelse av både ørret og røye i fylket. Dette er begge arter som er attraktive innenfor sportsfiske.

Røye anses som eksotisk i sportsfiskesammenheng. Gjedde og harr forekommer sparsomt i fylket. Dette er imidlertid to arter som begge er populære blant sportsfiskere. Gjeddefiske er i internasjonal sammenheng mer ettertraktet enn laksefiske. Erfaringer fra andre deler av landet viser at satsing på gjedde- og harrfiske har vært en stor suksess. I Finnmark ser

flere aktører på muligheten av å utvikle fiskeprodukter basert på både gjedde og harr. Gjerdde og harr vil derfor kunne være av betydning for enkeltaktører i noen regioner.

Imidlertid er "Godt fiske" en bærebjelke for å lykkes med fisketurisme. Hva som ligger i godt fiske vil variere fra kunde til kunde. En forutsetning for å kunne tilby godt fiske er å kjenne kundene (markedet) og fiskeressursen. For noen kan godt fiske bety muligheten for å høste noen kilo porsjonsfisk som kan tas med hjem, andre vil oppleve et krevende fiske i et fint miljø, men med muligheten for å fange fin fisk, gjerne på en bestemt type redskap. Kvaliteten på fisket består av flere faktorer, både knyttet til fiskebestanden, til vassdraget og omgivelsene, og til tilrettelegging, fiskeregler og sosiale omgivelser (Aas, Ø. & Dervo, B. 2010).

Nedenfor oppgis noen mål på hva som for noen kunder kan defineres som godt fiske:

Røye: røye på omkring 2-3 kilo regnes som veldig stor. Den røya som mange liker å fiske på isen, er ofte ikke større enn 100 - 200 gram⁵.

For de andre artene er følgende definert som godt fiske⁶:

Gjedde: en god del individer mellom 3 og 6 kg, samt individer som når magisk grense på 10 kg eller én meter

Harr: en betydelig andel harr mellom 0,5 og 1 kg

Ørret: en betydelig andel mellom 0,5 og 1 kg, samt enkeltindivider over 1,5 kg

⁵ <http://www.fiskeklubben.no/forside/fiskefakta/ferskvannsfisk/roye/>

⁶ <http://www.fisketurismeinnland.no/vedl/INNOFINN%20-%20B8rre%20Dervo.pdf>

6. Oppsummering fra seminaret

Seminaret ble arrangert på Fjellkysten Gjestehus. Lavangen 10.-11. oktober 2012. Deltakere var næringsaktører fra Bardu, Lavangen, Salangen, Kvænangen, Visit Bardu, DINTUR, Statskog, Hooked, og Sportsfiskelandslinja, i alt 12 deltakere.

Seminaret hadde tittelen ”Innlandsfisketurisme i Troms - Hva skal til for å lykkes?” Det var lagt opp til foredrag, gruppediskusjoner og bedriftsbefaring ved Aa-gård og Elvelund Sjøcamping. Hensikten med seminaret var å diskutere ressursgrunnlaget, overordnede utfordringer og ulike aktiviteter og tiltak med aktører innen næringen.

Følgende foredrag ble holdt (foredragene er linket til teksten):

Sportsfiske - hvorfor, hvordan, hvem? v/ Lektor Eskil Røkke, Den norske sportsfiskelandslinja

Ressursgrunnlaget, tiltak og muligheter i Troms - v/ Hallvard Jensen, Bioforsk
Innovasjon Norges temasatsninger - v/ tilsendt presentasjon IN del 2

Markedsdistribusjon med muligheter og utfordringer - v/Bjørn Knutslid, DINTUR

Et godt eksempel - fra idé til realitet - v/gårdbruker Tor Erik Lind, Aa gård, Lavangen

Samarbeid for å lykkes - v/Kjell Hanstad, Fjellguiden Altevann

Verdiskaping i utmarka - v/seniorrådgiver Tom-Rune Eliseussen, Statskog
Nettsted for fiskere og tilbydere - v/ daglig leder Bernt Nor, hooked.no

Det var imidlertid få deltakere noe som kan forklares utfra omfanget av næringen. I tillegg avspeiler dette også en manglende interesse for innlandsfisketurisme i regionen, eller at få ser potensialet i innlandsfiske. Den lave deltakelsen kan også forklares utfra at seminaret ble gjennomført i en jaktperiode og at jakt ble prioritert fremfor en evt. deltakelse på seminaret.

Deltakere på seminaret. Her på befaring ved Elvelund camping. (Foto: Lise Haug, Bioforsk)

Det ble fremhevet at potensialet er stort for innlandsfisketurisme i Troms med bakgrunn i store ressurser, særegen flott natur, midnattssol, nordlys, unikt med kort avstand hav/fjell, god infrastruktur, stort potensielt marked og relativt lite konflikter. Man har imidlertid en del utfordringer å løse. I løpet av møtet ble det foreslått mulige tiltak og konkrete prosjektforslag som en ønsket å ta fatt på videre. Nedenfor gis en oppsummering fra møtet.

6.1 Utfordringer:

- Fiskekvalitet varierende
- lav tilrettelegging
- lønnsomhet
- mangelfull kompetanse,
- mangelfullt engasjement
- forvaltning, bruksrettigheter
- Sterk konkurranse
- Markedsposisjon og markedsprofil
- Fulle lavsesonger
- Langsiktig perspektiv
- Krevende med informasjonsarbeid
- Markedet er uoversiktlig (samle næring og brukere)

6.2 Hva skal til for å lykkes? - suksesskriterier:

- Finne riktige produkter
- Ildsjeler
- Lokalt engasjement, samarbeid
- Forankring
- Regler på plass
- Samarbeid viktig
 - I. både på tvers av næringsaktører
 - II. mellom Næringsaktører, myndigheter og FoU(akademia) sk Triple Helix modellen
- Tenk nytt / det enkle kan fungere
- Salg av opplevelser ikke bare sportsfiske, kombiaktiviteter
- Kunnskap om ressursgrunlaget en forutsetning
- Må holde seg oppdatert, holdningsendringer
- Bygg kjennskap over tid
- Formidling og rekruttering viktig

6.3 Innspill til tiltak/forslag til prosjekt:

- Finne ett/evt. flere områder man ønsker å ta fatt på
- Ønsker større interesse fra grunneierne sin side for å forvalte vassdrag
- Altevann - muligheter for å forbedre ørretstammen?
- Nettverksbygging blant næringsaktører i Troms Fylke
- Posisjonering/profilering av Troms á la «Ørretens rike»

- Prosjekt «Paraplyorganisasjon/felles plattform»:
Basis i 10-12 håndplukkede produkter:
 - I. godt grunnarbeid (ressursen-biologiske studier)
 - II. pakke media plan (pre testing under veis)
 - III. plattform
 - IV. Fancy hjemmeside
- Kvænangen, forundersøkelse av vassdraget Skalsavassdraget
- Felles plattform, Felles markedsføringsportal, Hooked?
- Koplinger? til prosjektet "Arena Lønnsomme Vinteropplevelser» som har som formål å utvikle Nord-Norge til et unikt og foretrukket reisemål med attraktive vinteropplevelser i verdensklasse"

Fiskevatn på Kvaløya. (Foto Lise Haug)

7. Næringsaktører i Troms

7.1 Oversikt bedrifter

I dette prosjektet er det registrert 12 bedrifter der innlandsfiske inngår som en viktig del i bedriften eller inngår som et element i ulike produktpakker i kommersielt øyemed, se tabell.

I prosjektet er det registret flere nye aktører. Blant annet er det registrert 7 gårdbrukere som enten har et tilbud innenfor innlandsfiske eller går med planer om å utvikle noe innenfor innlandsfiske på sikt.

I prosjektet er en også blitt kjent med at grunneierlag jobber med å utvikle kommersielle aktiviteter knyttet til innlandsfiske.

Tabell. Næringsaktører i Troms der innlandsfiske inngår i bedriftens sin virksomhet i kommersielt øyemed.

Bedrift	Kommune
Fjellguiden Altevann	Bardu
Villmarkstur AS	Bardu
Skog og utmarksservice AS	Bardu
Steirud Gård	Bardu
Lavangen Sjøfiske=Aa-gård	Lavangen
Lyngsfjord adventures	Lyngen
Tour in Lyngenalps	Lyngen
Arctic FjordCamp	Kvænangen
Boreal opplevelser	Nordreisa
GuideGunnar	Tromsø
ArcticOutdoor	Tromsø
Arctic Adventures Tours	Tromsø

7.2 Beskrivelse av bedriftene

Generell beskrivelse av bedriftene

De fleste bedriftene består av 1-2 ansatte. Under høysesonger er det vanlig å engasjere flere, for enkelte bedrifter opptil 10-15 personer (årsverk $\frac{1}{4}$ - $2\frac{1}{2}$). Aktiviteter knyttet til innlandsfisk utgjør mellom 10 % og 60 % av bedriftens virksomhet eller omsetning. Kjernetilbudet blant bedriftene er knyttet til naturbaserte opplevelser/aktiviteter og overnatting. Eksempler på aktiviteter som tilbys er jakt, havfiske, scooterkjøring, hundekjøring, reinsdyrkjøring, nordlysopplevelser, skiopplevelser, båtutleie, kajakk-/kanoutleie, trugevandring og vandring. Med unntak av enkelte bedrifter er det få som har formell kompetanse innenfor reiseliv.

Produktet innlandsfisk

Fisket foregår stort sett i vann, noen få utnytter elver. Arter som markedsføres er ørret og røye. Det er dog ikke i alle tilfeller det foregår markedsføring knyttet til hvilken art en kan fiske. Aktørene er stort sett bevisst på fiskens kvalitet og stort sett beskrives kvaliteten som god i de vann som utnyttes i reiselivssammenheng. Fisket foregår dels fra båt, land og på isen og det tas i bruk håndsnøre, haspelstang, fluestang, pilk. For flere bedrifter inngår isfiske som en del av en produktpakke. Blant de fleste bedrifter inngår guide i produktet, eller det er mulig å leie en guide.

Infrastruktur

Alle bedrifter tilbyr overnatting i form av enten telt, lavvo, hytte, hus og bed&breakfast og/eller tilbyr overnatting gjennom andre. Antall overnattingsmuligheter varierer fra 4 personer og oppover og antallet overnattingsdøgn/år varierer veldig fra i underkant av 180 og oppover til 800.

Matsservering inngår hos de fleste og flere serverer lokalmat (tilberedning av egen fangst). I Troms har man et godt utbygd infrastruktur så alle bedrifter har rimelig avstand fra en flyplass (maks 70-80 km) og de fleste bedriftene tilbyr henting ved flyplassen.

Markedsføring og salg

Noen av bedriftene har i hovedsak norske kunder. Ellers kommer kundene fra hele verden, men med hovedtyngden fra Europa. Noen har hatt kunder fra Sør-Afrika, Taiwan, Singapore, Hong-Kong. Produktene markedsføres gjennom egen hjemmeside, DINTUR, felles fiskebrosjyrer, Facebook, «fra munn til munn», fellesannonser, egne magasin, VISIT Tromsø, VISIT Bardu, Nordnorsk reiseliv, internasjonale reiselivsmagasiner og turoperatører.

Salg av produktene foregår bl.a. gjennom online booking på egen hjemmeside, over telefon, e-post, turoperatører, ved ankomst og gjennom fakturering.

Det foregår samarbeid på mange ulike plan og i ulik grad. Flere bedrifter reklamerer for, eller henviser til, andre bedrifter som kan tilby aktiviteter eller overnatting. Andre former for samarbeid er bruk av felles utstyr, enkelte har avtaler knyttet til transport, leie av bil m.m. Samarbeid foregår også innenfor markedsføring.

8. utfordringer og muligheter

Innlandsfisketurisme er per dags dato en liten næring i Troms fylke. I dette prosjektet er det kartlagt 12 aktører der innlandsfiske inngår som et element i bedriftens virksomhet i kommersielt øyemed. Det er imidlertid flere nye aktører på banen som vurderer innlandsfiske som et element innenfor bedriften.

Da aktiviteter knyttet til innlandsfisk utgjør under 60 % av bedriftens virksomhet og med antall årsverk stort sett færre enn 2, er dette en marginal næring i Troms. Utover dette er det en del reiselivsaktører som reklamerer for fiske i inntilliggende vann (kortsalg) og/eller henviser til andre aktører. Denne innlandsfiskeaktiviteten generer minimal verdiskaping for bedriften i seg selv, men kan ha betydning for den totale verdiskapingen i regionen som overnatting og deltakelse på andre aktiviteter.

Det at næringen er så marginal og har så få aktører gjør det vanskelig å posisjonere seg i større reiselivsstrategiske satsninger.

Området har utviklingspotensial for innlandsfiske. Dette skyldes de store uutnyttede ferskvannsressursene, rike forekomster av populære sportsfiskearter, økt etterspørsel og økt fokus på helhetlige naturbaserte opplevelser. Politiske reiselivssatsinger i Troms og fortrinnet at en i region kan kombinere det urbane med mer ekstreme opplevelser på fjorder, vidder og fjell styrker en sådan satsing.

Innlandsfisketurisme vil kunne bidra til økt inntjening og gi et ekstra bein å stå på for turistnæringa. En slik satsning vil også komme andre brukere av utmarka til gode.

Med bakgrunn i seminaret, intervjuer og foreliggende strategiplaner belyses følgende muligheter og utfordringer spesielt:

Forvaltning og bruksrettigheter

I turismesammenheng vil det være av stor betydning at rettighetshavere eller tilbydere i tillegg til å kjenne markedet også har kunnskap om fiskeressursene og hvordan en utnytter disse forsvarlig uti fra både et bedrifts- og et miljøhensyn. I første omgang er det viktig at man tar utgangspunkt i ressurser som egner seg i fisketurismesammenheng.

Fiskeribiologiske undersøkelser bør ligge til grunn og man bør ha driftsplaner på plass (se faktaboks neste side, Handlingsplan LMD 2006). Regler og fangstbegrensninger (baglimit) og redskapsregler er viktige elementer.

Antall og størrelsen på vannene, i tillegg til forekomst av aktuelle sportsfiskearter skulle tilsa at det er potensial for aktiviteter knyttet til innlandsfiske. Selv om det ikke foreligger noen helhetlig oversikt over kvaliteten på alle fiskevann i Troms er det naturlig å forvente at det vil være behov for fangst- og kultiveringstiltak for å heve størrelse, kondisjon og derved kvalitet på fisken. Bakgrunn for at kvaliteten er dårligere enn ønsket, er ofte at vann blir overbefolket som følge av for liten beskatning. Dette kan igjen skyldes ulike forvaltningsideologier, - regimer og - metoder. Utsetting av fisk kan også være med på å forrykke fiskesamfunnet i et vann. Et eksempel på at kultivering kan lykkes er Takvatn,

som i dag gjennom en langsiktig strategi er reetablert som et attraktivt fiskevatn og rekreasjonsområde.

Selv om grunneierne har rettighetene til vann og vassdrag og kan utnytte fiskeressursene, er det i flere vassdrag behov for avklaring av grenser, rettigheter og andre forhold. Det er også en utfordring at noen grunneiere ikke er kjent med, eller bryr seg om, sine grunn- eller fiskerettigheter (Handlingsplan for innlandsfiske. LMD. 2006).

Arealer kan være båndlagt, noe som kan ligge til hinder for hytteutbygging, som for flere aktører har nevnt som et hinder for ytterligere vekst. Gode overnattingsmuligheter er i mange tilfeller forenlig med et godt reiselivsprodukt.

Videre er vassdragsreguleringer nevnt som en utfordring knyttet til innlandsfisketurisme, da nivåendringene kan føre til dårlige gyteforhold, dårlig rekruttering og forrykte fiskesamfunn. Dette skaper et dårlig grunnlag for innlandsfiskemuligheter.

Organisering og drift av vassdrag, driftsplaner (Handlingsplan innlandsfisk LMD 2006)

Driftsplaner både for innlandsvassdrag og laksevassdrag har tre bærebjelker;

- *Målrettet bestandsforvaltning,*
- *utvikling av gode fisketilbud til allmennheten -*
- *og næringsutvikling*

I henhold til innlandsfiskeloven skal fiskeforvaltningen arbeide for en forsvarlig og rasjonell forvaltning av fiskeressursene. Kommunen skal ha et særlig ansvar for å bidra i arbeidet med organisering på rettighetshaversiden. Driftsplaner i vassdragene er det viktigste instrumentet i den lokale fiskeforvaltningen.

Driftsplaner er grunneiernes redskap til å nå de nasjonale mål for innlandsfiske. En viktig forutsetning i opplegget med driftsplaner er at fiskerettshaverne selv har ansvaret for å etablere og praktisere Bestandsforvaltningen i egne vassdrag. Det er derfor lagt opp til at driftsplanene bør tuftes på et frivillig samarbeid mellom rettighetshaverne. Som ris bak speilet kan det gis pålegg om felles forvaltning eller utarbeiding av offentlig forvaltning.

Den naturlige avgrensingen for en driftsplan er hele vassdraget eller et fiskeområde.

Driftsplanen bør bl.a. inneholde:

- Oversikt over fiskeressursene i området
- Kultiverings- og utnyttelsesplan
- Fordeling av fiskerettighetene i området
- Organisering av fiskeinteressene
- Bortleie eller salg av fiskekort

Markedsføring:

Gjennom dette prosjektet fremkommer det tydelig hvor uoversiktlig markedet er, og at en er nødt å benytte mange kanaler for å få en oversikt over tilbydere av innlandsfiske. I arbeidet med å styrke reiselivet generelt er det foreslått at markedsføringen i landsdelen skal styrkes gjennom Nordnorsk reiseliv AS.

Per i dag finnes det mange markedsføringskanaler som har rettet seg in mot markedsføring av naturbaserte opplevelser og fiske, som f.eks. DINTUR, INATUR, og HOOKED.

En kan spørre seg om det er mest hensiktsmessig å markedsføre seg under en generell reiselivsportal eller en mer spisset portal (fiskeportal), kanskje begge deler? Uansett vil mest sannsynlig en felles markedsføringskanal for innlandsfisketurisme aktører styrke markedsføringen.

I løpet av det gjennomførte seminaret var det bl.a. foreslått å se på muligheter for å bygge opp en felles paraplyorganisasjon med basis i 10-12 håndplukkede produkter. Gode eksempler fra andre område er "Ørretens rike" og den økonomiske foreningen «Det naturliga fisket» som i Sverige markedsfører blant annet innlandsfiskebedrifter. Per i dag ser vi ikke grunnlag for dette med bakgrunn i at næringen er så liten. Dette vil imidlertid kunne være en mulighet på sikt.

Kvalitet og dokumentasjon:

I et konkurransepreget marked med stadig mer bevisste kunder og økt krav til bruk av naturen, er det viktig å være kvalitetsbevisst og å kunne dokumentere kvaliteten i form av for eksempel sertifiseringsordninger. Per i dag er det imidlertid få aktører som har dette. Innovasjon Norge har utarbeidet en sertifiseringsordning. Merket for Bærekraftig reisemål er et kvalitetsmerke for reisemål i Norge. Merket bygger på en standard som setter tydelige krav til reisemålets evne til bærekraftig virksomhet og utvikling. Merkeordningen er et tilbud til norske reisemål som ønsker å ta et ansvar for reiselivets negative påvirkning på miljøet. Merking forutsetter at reisemålet tar vare på natur, kultur og miljø, styrker sosiale verdier og er økonomisk levedyktig.

BÆREKRAFTIG REISEMÅL

LOKALT ENGASJEMENT
I ET LANGT PERSPEKTIV

Helhetlige opplevelser:

Med unntak av noen få store lokaliteter vil innlandsfiskeprodukter måtte kombineres med andre aktiviteter for å kunne generere nok inntekter. Som tilbydere vil dette kreve at en er allsidig, og har både spiss- og breddekompetanse. Uansett vil det være vanskelig som enkeltbedrift å tilby helhetlige opplevelsprodukt på ulike plan.

Samarbeid mellom aktører vil derfor være av stor betydning og fremheves også i flere politiske strategier som et viktig element i arbeidet med å bygge opp sterke destinasjoner. Det forekommer flere gode eksempler på velfungerende samarbeid i Troms fylke, for eksempel i Bardu kommune og mellom aktører på tvers av Salangen, Lavangen og Bardu kommuner.

En utfordring for reiselivsnæringen er å kunne tilby produkter gjennom hele året ved å utvide sesongen vår og høst og i økt grad kunne tilby produkter til vinterturister. Isfiske er nevnt blant flere aktører som et ettertraktet produkt i kombinasjon med andre aktiviteter. En ytterligere satsing på isfiskeprodukter vil kunne styrke arbeidet med å utvikle Nord-Norge til et unikt og foretrukket reisemål med attraktive vinteropplevelser i verdensklasse ("Arena Lønnsomme Vinteropplevelser»).

9. Tiltak og prosjektutvikling

Som et resultat av arbeidet i dette prosjektet er det per i dag innvilget et VRI-prosjekt. Prosjektet er knyttet til ett vassdrag i Kvænangen kommune. Formålet med prosjektet er å kartlegge muligheten for å ta i bruk vassdraget i reiselivssammenheng. Utover dette er følgende forslag til tiltak/prosjekter under utarbeidelse:

Samarbeidsprosjekt Bardu:

Vi er i gang med å vurdere mulighetene for å utvikle et samarbeidsprosjekt mellom aktører knyttet til Altevann og Barduelva. Regionen har fire aktører der innlandsfiske inngår som en viktig del av bedriften sin virksomhet.

Altevann er det største vannet i Troms med potensial for godt røyefiske. Vannet har også gode forekomster av stor ørret. I tillegg kan Barduelva by på både stor ørret og røye.

Vinteropplevelser - isfiske:

Det arbeides med mulighetene for å styrke allerede etablerte bedrifter som tilbyr isfiske, men som kanskje ikke utnytter eller markedsfører dette optimalt. Vi vil se på muligheter for å hente erfaringer/samarbeide med VinterTroms AS og det etablerte "ARENA-prosjektet Lønnsomme vinteropplevelser".

Fiskeribiologiske undersøkelser og tilrettelegging av ressursen:

Gjennom studien er det avdekket at flere aktører har behov for tiltak som kan øke kvaliteten på fisket som tilbys og/eller at de har behov for bedre kunnskap om ressursen. Dette gjelder både for etablerte og nye aktører.

Mobiliseringsprosjekt:

Det er et stort behov for å øke kunnskapen om mulighetene som ligger i utmarka. Mange ser ikke potensialet som ligger i naturen. Grunneiere og gårdbrukere har muligheter til å få en binæring gjennom økt tilrettelegging og utvikling av nye aktiviteter. Vi ønsker i samarbeid med Bondelaget, Småbrukarlaget og prosjektet «Grønt reiseliv-bygdeturisme» å se på muligheter for å øke kunnskapen og interessen for innlandsfiske.

10. Referenser

Aas, Ø. & Dervo, B. 2010. Innlandsfisketurisme i Norge - muligheter og utfordringer. Veileder. - NINA Temahefte 43. 27 s.

Fylkesplan for Troms 2010-2013. 80 s.

Handlingsplan for innlandsfisk. LMD. 2006. Handlingsplan for økt bruk av innlandsfisk som grunnlag for verdiskaping innen mat- og opplevelsesproduksjon. 58 s.

Hesthagen, T. og Østborg, G. 2004. Utbredelse av ferskvannsfisk, naturlige fiskesamfunn og fisketomme vatn i Troms og Finnmark. NINA Oppdragsmelding 805. 1-30.

Nye byggesteiner i nord - Neste trinn i Regjeringens nordområdestrategi. 2009. 92 s.

Ottar. nr 273. 2008. Ferskvannsfisk. 80 s.

Regjeringens reiselivsstrategi. Verdifulle opplevelser (2007). Nasjonal strategi for reiselivsnæringen. 78 s.

Strategisk Næringsplan for Tromsøregionen 2008-2018. 11 s.

Utviklingsprogram for Grønt reiseliv. IN. 9 s.